

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

YILMAZ ZENGİN BAŞVURUSU (2)

Başvuru Numarası : 2021/59592
Karar Tarihi : 7/1/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Yılmaz ZENGİN

Vekili : Av. Mehmet YAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle bireysel başvuru hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olayların meydana geldiği tarihte başvuru, ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisinin (CHP) Kırşehir il başkanıdır. Kırşehir CHP il binasının önüne 25/12/2014 tarihinde iki pankart asılmıştır.

3. Başvurucu, pankartlarda resimleri bulunan altı kişiye hakaret ettiği iddiasıyla Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) yargılanmıştır. Mahkeme 23/2/2016 tarihinde, Parti binasına asılan pankartlarda resimleri bulunan müştekilere karşı hakaret suçunu işlediğini kabul ettiği başvurunun 2.180 TL adli para cezasıyla mahkûmiyetine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucu, anılan hükme karşı 21/3/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü 9/6/2021 tarihinde başvurunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, tespit edilen hak ihlalinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak kararın bir örneğinin başvurunun yeniden yargılanmasına başlanması, hak ihlaline yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesi şeklindeki işlemlerin yerine getirilmesi için Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir (Yılmaz Zengin, B. No: 2016/5636, 9/6/2021, §§ 50, 51).

6. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararına konu adli para cezasının 18/5/2016 tarihinde infaz edildiğini belirleyen Asliye Ceza Mahkemesi 22/9/2021 tarihli ek kararıyla, Anayasa Mahkemesinin anılan kararına rağmen başvurunun cezasının infaz edilmesi nedeniyle yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

7. Başvurucunun Asliye Ceza Mahkemesinin ek kararına yönelik itirazını inceleyen Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca bir gerekçe açıklamadan 9/11/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucu, bu karara karşı süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, bir cezanın infaz edilmesinin Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararının uygulanmasına engel olamayacağını ifade etmiş; aksi yönde hareket eden derece mahkemesinin anılan kararı nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut başvuruyla benzer nitelikteki olaylarda verdiği bazı kararlara ve derece mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Bireysel başvuru hakkı, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvurucunun derece mahkemelerinin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde yargılama yapmadıklarına ilişkin iddiasının ifade özgürlüğü ve bireysel başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (*Şerafettin Can Atalay* (3) [GK], B. No: 2023/99744, 21/12/2023, §§ 71, 72).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bireysel başvuru hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer (*Şahin Alpay* (3), B. No: 2018/10327, 3/12/2020, § 39; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 52; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, § 73; *Şerafettin Can Atalay* (3), § 43). Bu sebeple eldeki başvuruda Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi değil daha önce verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğinin ve bu kapsamda başvurunun anayasal haklarının ihlal edilip edilmediğinin tespitiyle sınırlı olacaktır (*Sıddıka Dülek ve diğerleri*, B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 70; *Mehmet Ali Ayhan* (2), B. No: 2016/7967, 22/7/2020, § 54; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 52; *Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 74).

13. Somut olayda Anayasa Mahkemesi, başvurusunun ifade özgürlüğüne yönelik ihlalin mahkûmiyet kararından kaynaklandığını tespit etmiş; sonlandırması ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Ayrıca Asliye Ceza Mahkemesince yapılması gereken işin hak ihlaline yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermesi olduğunu açıklamıştır (*Yılmaz Zengin*, §§ 50, 51). Buna rağmen Asliye Ceza Mahkemesi ihlalin nedeni olan mahkûmiyet kararına konu adli para cezasının infaz edildiğinden bahisle yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir (bkz. § 6).

14. Yeniden yargılama yapılması ile infazı gerçekleştirilen cezanın iadesi birbirinden farklı meselelerdir. Öncelikle ve açıkça belirtmek gerekir ki ihlale başvuru hakkında bir ceza hukuku müeyyidesine hükmedilmesinin neden olduğu hâllerde cezanın infazının tamamlanmış olması Anayasa Mahkemesinin hükmettiği yeniden yargılamanın yapılmasına engel değildir.

15. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine, devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere mahkemelerce gerçekleştirilmesi gereken yargısal işlemlerin bütününe 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde *yeniden yargılama* denmiştir. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında kendisinin hükmettiği yeniden yargılama ile usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumlarının iki farklı müessese olduğunu açıklamıştır (*Şerafettin Can Atalay* (3), § 46; *Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 97). Anayasa Mahkemesinin hükmettiği yeniden yargılama kurumu eldeki olaya ışık tutacak şu özellikleri gösterir (*Şerafettin Can Atalay* (3), § 46; *Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 98):

i. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırması için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi hâlinde ilgili mahkeme taraflarca başvuru yapılmasını beklemeksizin yeniden yargılamaya ilişkin işlemleri başlatmak zorundadır (*Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), § 58; *Kadri Enis Berberoğlu* (2) [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, § 134).

ii. Yeniden yargılama yapılması kararının kendisine ulaştığı mahkemelerin yeniden yargılama sebebinin varlığı hususunda herhangi bir takdir yetkisi olmadığı gibi yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak bir kabul edilebilirlik incelemesi aşaması da bulunmamaktadır (*Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), § 58; *Kadri Enis Berberoğlu* (2), § 134). Zira 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "*Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir*". Biçimindeki birinci cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte yeniden yargılama yapılmasına bizzat karar vermektedir. Bu sebeple dosyanın yeniden yargılama için gönderildiği mahkemenin bu yönde karar alması gerekmez. Derece mahkemesi doğrudan yeniden yargılama işlemlerini başlatır (*Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), § 59; *Kadri Enis Berberoğlu* (2), § 135).

iii. Anayasa Mahkemesinin yeniden yargılama yapılmasına karar vermesi muhakkak duruşma açılması gerektiği şeklinde anlaşılamaz. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "*Yeniden yargılama yapmakla yükümlü*

mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir". Biçimindeki son cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesince tespit edilen ihlalin giderimi, işin niteliğine ve giderim için Anayasa Mahkemesinin yapılmasına karar verdiği işlemlerin çeşidine veya ilgili yargı yolunun imkân ve zorunluluklarına göre dosya üzerinden yargısal işlemlerin yapılması biçiminde olabileceği gibi yargılamanın duruşma açılarak yeniden yapılması şeklinde de olabilir. Hangi yöntemle ihlalin sonuçlarının giderileceği belirlenirken elbette ihlalin niteliği nazara alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 59).

16. Öte yandan bireysel başvuru kapsamında tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, *mümkün olduğunca* eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 55, 57). Bir ceza yargılaması sonunda hükmedilen mahkûmiyet kararının tek sonucu belirlenen ceza hukuku müeyyidesi değildir. Buna ek olarak cezanın niteliğine göre mahkûmiyet kararının adli sicil kaydından izlenmesi, daha önce verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını kaldırması, tekrerrür hükümlerine tabi olması, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakması gibi pek çok sonucu olabilir. İşte derece mahkemesi ihlalin ve muhtemel tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekiyorsa dosya üzerinden vereceği kararlarla yeniden yargılama işlemlerini başlatmalıdır. Bu doğrultuda ihlale neden olan hükmü ortadan kaldırmalı, infaz evraklarını geri almalı, mahkûmiyet kararının adli sicil kayıtlarından çıkarılması için gerekli yazışmaları yapmalıdır.

17. Kaldı ki Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca yeniden yargılama yapan derece mahkemesinin önceki mahkûmiyet kararını ortadan kaldırdığı durumda, talep edilmesi hâlinde infaz edilen adli para cezasının başvuruca iadesi mümkündür (benzer yöndeki karar için bkz. Yargıtay 18. Ceza Dairesi, E.2018/7936, K.2019/4121, 26/2/2019).

18. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen adli para cezasının infaz edildiğinden bahisle yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi esasen Anayasa Mahkemesi kararının uygulanmasından kaçınılması anlamına gelmektedir. Derece mahkemelerinin bu yaklaşımı ise başvuru yönünden Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan bireysel başvuru hakkına ilişkin tüm güvenceleri anlamsız ve işlevsiz hâle getirmiştir. Buna ek olarak ihlal kararından sonra yeniden yargılanmaya başlanmaması, bu itibarla da ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmaması ifade özgürlüğüne ilişkin güvencelerin yer aldığı Anayasa'nın 26. maddesine aykırılık teşkil eder.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının uygulanmaması nedeniyle başvuruca bireysel başvuru hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvuruca, ihlalin tespitini, yeniden yargılama yapılmasını ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

21. İfade özgürlüğü yönünden Anayasa Mahkemesinin *Yılmaz Zengin* kararında tespit edilen ihlallerin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve bahsi geçen ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesi zorunludur. Nitekim anılan kararda Anayasa Mahkemesi tarafından hükmedilen *yeniden yargılama* kararı uyarınca *yeniden yargılamayla* ilgili işlemlerin yerine getirilmesi, başvuru hakkındaki *mahkûmiyet hükmünün ve sonuçlarının ortadan kaldırılması* şeklindeki işlemlerin Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesince yerine getirilmesinin zorunlu olduğu açık şekilde ifade edilmiştir (*Yılmaz Zengin*, §§ 50, 51).

22. Buna göre Anayasa Mahkemesince başvuru hakkında *Yılmaz Zengin* kararı ve eldeki başvuruya ilişkin *Yılmaz Zengin (2)* (B. No: 2021/59592) kararında tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak öncelikle yeniden yargılama işlemlerine başlanmalı, bu kapsamda mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmalıdır. Buna ek olarak mahkûmiyet kararının tüm sonuçlarının mümkün olduğunca ortadan kaldırılması için yeni bir karar verilmesi de zorunludur. Bu amaçla işbu kararın Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesi gerekir.

23. Ayrıca eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalmarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. İfade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa Mahkemesinin icra edilmeyen *Yılmaz Zengin* kararı ile eldeki başvuruya ilişkin *Yılmaz Zengin (2)* kararında tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesince başvurunun yeniden yargılanmasına başlanması için anılan Mahkemeye (E.2015/335, K.2016/118) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruca ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.